

PŘES SKALISTÉ HORY

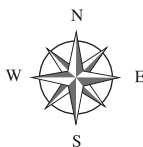
JAK GEOGRAFIE
URČUJE
ROLI AMERIKY VE SVĚTĚ

Robert D. Kaplan

PŘES SKALISTÉ HORY

PŘES SKALISTÉ HORY

JAK GEOGRAFIE
URČUJE
ROLI AMERIKY VE SVĚTĚ

Robert D. Kaplan

BOURDON

EARNING THE ROCKIES

Copyright © 2017, Robert D. Kaplan

By arrangement with the author. All rights reserved.

Translation © Šimon Trusina 2017

Williamu Whitworthovi

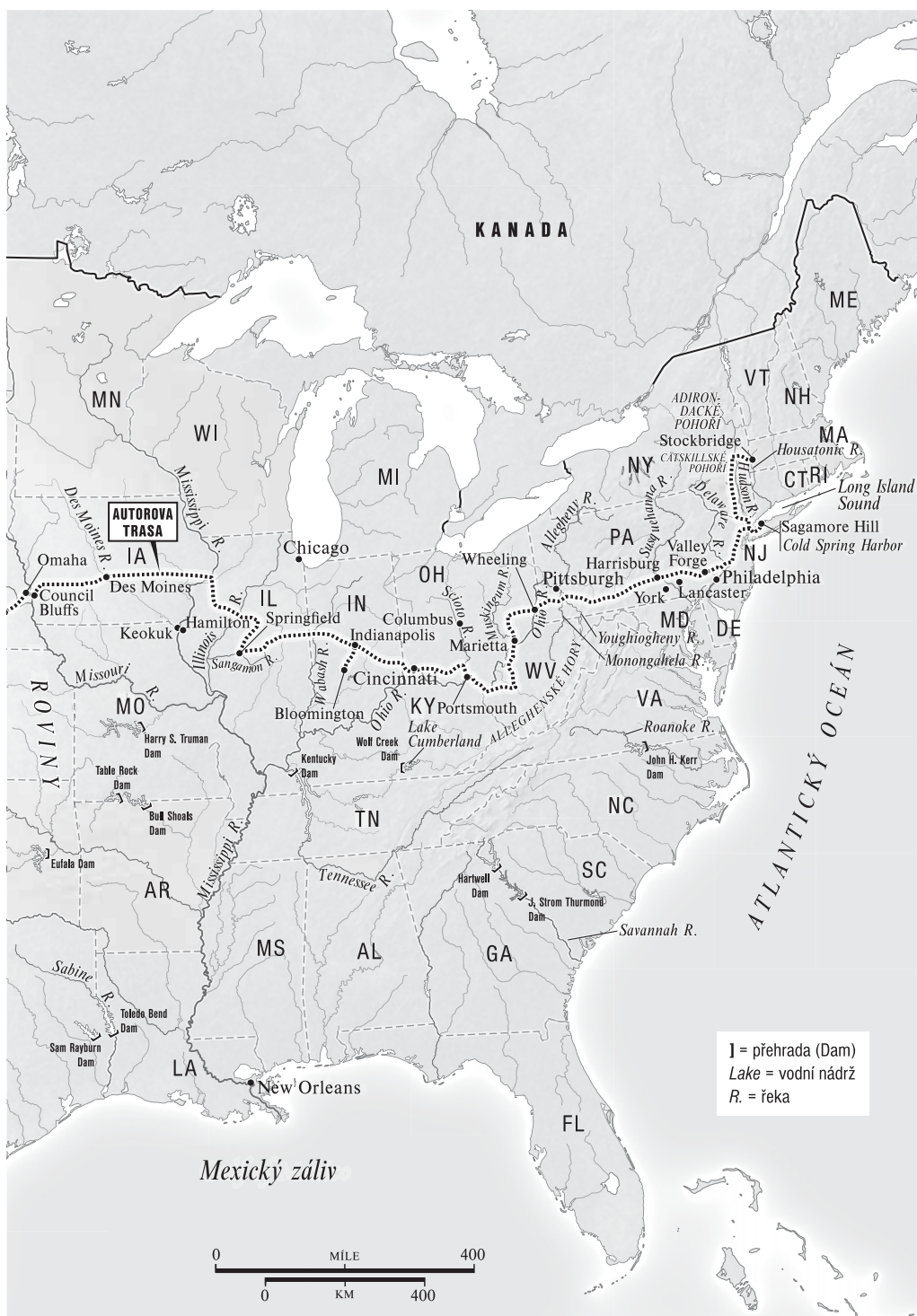

Kleneš se přes moře a přes snící pláně,
i nás nejprostších se dotýkáš, k nám se skláníš.
Bohu tvé oblouky svěřují velký příběh.

HART CRANE
„Brooklynskému mostu“, 1930

(přeložil Jan Škrob)

OBSAH

Mapa Spojených států	8
Invokace	13
I Přes Skalisté hory	15
II Kontinentální říše	25
III Poznámky k vertikalitě krajiny	43
IV Poznámky k horizontalitě krajiny	83
V Kitaj	119
Epilog	157
Poděkování	161
Doporučená literatura	163
Poznámky	167
Rejstřík	175

INVOKACE

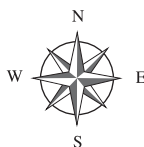
Slovy básníka Williama Carlose Williamse je cílem popsat velikána – Spojené státy – *drobnostmi*:¹ v tomto případě z otcových vzpomínek na cesty, na základě historikovy geografie naděje, pustiny biblických rozměrů a oceánu táhnoucího se k Číně. Otec nabízí inspiraci, historik nezbytný a žádoucí mýtus, pustina představuje úkol, s nímž je nutno se utkat, neboť jinak by nebylo možné zdolat ani další překážky, oceán cestu do Kitaje, tedy cestu za závazky v širém světě – i s možností, že se velikán ve světě nakonec rozpustí – což vše společně vychází z původního ovládnutí kontinentu.

Autorův otec (vlevo)
(s laskavým svolením autora)

I

PŘES SKALISTÉ HORY

Když si otcovo jméno nebudu pamatovat já, kdo tedy?

Otec se jmenoval Philip Alexander Kaplan. Narodil se v Brooklynu roku 1909. Vůbec si ho nevybavuji jako člověka smířeného se životem. Vzpomínám si ale, jak jedenkrát vypadal vyrovnaně, bylo to uprostřed skupiny dubů, javorů a magnolií obklopené množstvím bříz a borovic ve Valley Forge, a podruhé mezi jinými listnáči u Fredericksburgu. Jako malý jsem jména těch stromů neznal. Naučil jsem se je poznávat během pozdějších návštěv oněch posvátných míst a dalších koutů na východním pobřeží, kam mě táhly vzpomínky na otce. Neboť pouze na takovýchto místech mimo naše bezprostřední okolí byl otec pro mne i pro sebe skutečný.

Vybavuji si ho zvláště ve Wheatlandu, pěkném domě Jamese Buchana postaveném ve federálním stylu, který působí jako z jižanské plantáže, ač stojí v Lancasteru v Pensylvánii. Zvědavě jsem tam přes ochranné zábradlí nahlédl do přepychových pokojů z poloviny 19. století s psacími stoly z tmavě ořechového dřeva a s dalším starožitným nábytkem, s francouzským porcelánem, blyštícím křišťálovým sklem

a zlacenými zrcadly. Ano, vzpomínám si, že tam bylo koncertní křídlo a spoustu tmavých knihoven a litografií. Téměř celé dětství si pamatuji jen mlhavě, ale věci, na kterých mi nejvíce záleží, si vybavuji naprosto jasně do nejmenších detailů. Wheatland, kde prezident Buchanan žil, pracoval, odkud vedl prezidentskou kampaň a kde zemřel, pro mě v dětství opravdu znamenal mnoho. Bylo mi teprve devět, ale otec, najednou překypující něhou, ke mně v těchto vzácných chvílích promlouval, jako bych byl dospělý.

Otec mi vyložil podstatu Buchananova selhání v prezidentském úřadu, možná nejhoršího v naší historii: příběh náležitě zjednodušený pro devítiletého chlapce. Asi nepřekvapí, že ho později v životě nastudují se všemi podrobnostmi.

Bez ohledu na okolnosti voleb v roce 1856, kdy proti sobě stáli tři kandidáti, se James Buchanan v žádném případě nestal prezidentem náhodou. Když se v březnu 1857 chopil úřadu, zdálo se, že vše hraje pro něj. Nikdo v zemi pravděpodobně nebyl způsobilější uklidnit roztržku, jež mezi Severem a Jihem vypukla kvůli otroctví. Byl vysoký, dosti zámožný a vypracoval se vlastním přičiněním – prostě impozantní osobnost. Ač starý mládenec, byl v životě skutečně úspěšný: bývalý kongresman, senátor, vyslanec v Rusku v administrativě Andrewa Jacksona, ministr zahraničí za prezidenta Jamese K. Polka a vyslanec ve Velké Británii za vlády Franklina Pierceho. Měl talent, byl podnikavý a vynikal jak v intrikách, tak v umění kompromisů, a to navzdory své tvrdohlavosti. Jinak řečeno věděl, za jaké nitky zatahat. *Kdo jiný byl obdařen politickým důvtipem nezbytným pro záchranu Unie?* Jen pár jich bylo prozíravějších. Jak se však mělo ukázat, chyběla mu jedna drobnost: Buchanan na svém politickém kompasu postrádal bod, k němuž by uprostřed všech těch dohod, jichž se snažil dosáhnout, směřoval, a k tomu projevoval nespornou a osudovou náklonnost k Jihu. V první řadě však překypoval ambicemi a řemeslnou zručností, aniž by sledoval jasný cíl. Navíc si potrpěl na doslovnost. O ústavě a průkopnickém národu rozšiřujícím své pohraničí měl chabou představu: nevěřil, že on či federální vláda mají právo jižanským státům diktovat nějaké pod-

mínky. Viděl pozitivita jak prootrokářského, tak i protiotrokářského postoje. Se svým právně formalistickým přístupem mohl být v klidnějších časech nadmíru schopným prezidentem, v tak mimořádném období ale znamenal katastrofu. Země se pod jeho dohledem nakonec rozpadla. „Ukázalo se, že prostě *ehmm* neměl, co bylo třeba,“ pošeptal otec devítiletému klukovi ve Wheatlandu.

Elementární bezpečnost ve světě ve 20. a na počátku 21. století vysokou měrou závisela na politické jednotě mírného pásma v Severní Americe. A k tomu málem nedošlo. Díky vědomí jak o Buchananově všestranném nadání, tak i o jeho žalostném osobním selhání v roli prezidenta – tedy díky vědomí, jímž mě vybavil můj otec – jsem si uvědomoval, jak nesnadné může být učinit v době krize rozhodnutí, jež by se zapsalo do dějin. A tato obezřetnost k Buchananovi – jak slibně vypadal, když nastupoval do úřadu, a jak špatně skončil – mě později v životě vždy přiměla k pomyšlení *Díkybohu za Lincolna*. Koneckonců čeho se Buchananovi navzdory jeho životopisu nedostávalo, toho měl Lincoln přemíru: charakteru.

Nicméně Buchananovo selhání bylo v otcových očích toho dne ve Wheatlandu druhotné. V první řadě šlo o to, že Buchanan byl i přesto součástí vzrušujícího panoramatu americké historie. A tak stojí za to o něm vědět. Významným prezidentům nelze porozumět, budou-li z dějin vytrženi. Je nutné znát i ty nevýznamné, kteří jim předcházeli či nastoupili po nich. Vlastně je třeba, abychom se na historii vždy dívali v její celistvosti. Nemůžeme ocenit to dobré, aniž bychom znali to špatné a naopak. Zvláště to platí pro územní expanzi Spojených států směrem na západ. Wheatland způsobil, že minulost Ameriky pro mě ožila.

Došlo k tomu v jednom hotelu v Lancasteru během výletu, kdy mi rodiče koupili svazek cestopisných reportáží po Americe psaných v nenáročném stylu *Reader's Digest*, a tudíž přiměřených mému věku. Jeden příběh pojednával o rodině mířící na západ, která zastaví na sní-

dani v malé restauraci u silnice snad někde v Nebrasce uprostřed Velkých rovin (či Velké americké pouště, jak se jim dříve říkalo), očkávajíc pohled na Skalisté hory, kam míří. „Dostat se přes Skalisté hory není jen tak,“ pravil otec v příběhu ženě a dětem, když projížděli přes rovinatý Středo západ a planiny. Alespoň takto mám tuto pronikavou vzpomínku z dětství, třeba nepřesně, uloženou v paměti. Možná řekl „zdolat Skalisté hory“. V každém případě *přes Skalisté hory* je obrat, který se mnou zůstal po celý život. Stručně vyjadřuje pevninskou geografii Ameriky – kontinentu, jenž Lincoln sjednotil a zhmotnil, a význam Skalistých hor jakožto zeměpisného faktu, na nějž bylo možné narazit až po překonání východního pobřeží, Středo západu a Velké americké pouště. Neboť právě v tomto pořadí se ve své nepředvídatelné a hroživé vznešenosti tyto celky střetly s evropskými osadníky a průkopníky – s těmi, kdo nemohli vědět, co přesně je čeká za obzorem.

Celé své dětství jsem toužil spatřit hory vyšší než Appalačské pohoří. S rodinou jsme nikdy neopustili východní státy. Třebaže o nich otec často mluvil, Skalisté hory byly prostě příliš daleko a rodičům se jednoduše nedostávalo prostředků. Výraz *přes Skalisté hory* mi byl pobídkou k cestování. Něčím, co mi vštěpoval můj otec, kam až má paměť sahá.

Moje matka s otcem mě na zmíněný výlet napříč Pensylvánií vzali v roce 1962. Bylo to krátce poté, kdy byly do Unie přijaty Aljaška a Havaj. Spojené státy se tehdy dosud chápaly, a nějaký čas to tak ještě mělo zůstat, pouze jako kontinentální národ rozpínající se podle známé písně a otřepané fráze „od moře k moře zdobě“. Dodnes se obyvatelé Aljašky o zbytku země vyjadřují jako o „Spodních 48“, čímž myslí souvislých čtyřicet osm států, jež v Severní Americe představují mírný pás. Arizona, přistoupsivší do Unie až v roce 1912, se stala posledním členem spodní osmačtyřicítky, což bylo časově blíže oné cestě po Pensylvánii než tato cesta napříč Pensylvánií v okamžiku, kdy píši tyto řádky.

Amerika tehdy byla jiná – nekonečnější a prázdnější. Valley Forge nepatřilo do předměstí správního celku Filadelfie, jako je tomu nyní, a ani Fredericksburg nesousedil s předměstími Washingtonu. Stravo-

vání bylo osobitější – mezi jídelnami jižně od hlavního města USA nebylo tolik poboček řetězců rychlého občerstvení. Lidé jezdili autobusy anebo stopovali napříč Amerikou – jako já v létě 1970 – daleko častěji, než létali. Systém mezistátních dálnic byl zbrusu nový, a tak zkušenost s pensylvánskou dálnicí nebo s dálnicí protínající stát New York s odpočívadly a nabídkou jídla s obsluhou představovala něco exotického. Tyto kouzelné silnice vás mohly provést z pobřeží Atlantiku až na sám okraj Středozápadu! Východní pobřeží skýtalo mnohem více dobrodružství než v dnešní době. A všude tehdy bylo výrazně méně lidí.

Přirozeně to mělo i své stinné stránky. Pamatuji si, jak jsme s rodiči zastavili na oběd v restauraci Lowery's v městečku Tappahannock ve Virginii. Bylo to na jaře 1964, jen pár měsíců před vydáním zákona o občanských právech zakazujícím rasovou segregaci, a my jsme se vraceli na sever po návštěvě yorcktownského bojiště. Na vstupních dveřích stálo „Jen pro bílé.“ Všiml jsem si, jak si rodiče vyměnili znepokojený pohled, což u jedenáctiletého kluka vzbudilo strach. Vešli jsme, v tichosti jedli a cítili, že na nás všichni zírají. Bylo zřejmé, že nejsme místní, a tudíž že nejsme zcela vítáni.

Tyto výlety byly poklady mého dětství. Právě díky nim si nejvíce uchovávám vzpomínky na rodiče. Každý návrat z oněch cest mi umožnil, jako šokovanému cizinci, spatřit zanedbané, takřka černobílé okolí našeho domu v Queensu: jediné, co jsme z kuchyně, kde bylo nedýchatelno a kde jsme jedli, viděli, bylo požární schodiště zamazané od sazí a řada činžáků. Věřím, že právě kvůli kontrastu mezi tím, odkud jsme se vraceli, a místem, kde jsme žili, mě ono rané cestování zatížilo něčím, s čím jsem se nikdy zcela nesmířil: nemilosrdnou objektivitou. Ráno jsme ve Wheatlandu měli před očima neskutečnou hojnost zeleně kolem rezidence Jamese Buchanana, a už večer jsme byli zpátky doma obklopeni vřískotem sousedů z okolních bytů. Vidět širý svět, byť jen na okamžik, mělo svou cenu. Záhy jsem se naučil, že porovnávání je namáhavé a ne vždy společensky přijatelné, nicméně představuje základ pro všechny vážně míněné analýzy.